

УДК 339.137.2:005.942

Рак Ю.А.

*асистент кафедри економічної теорії та конкурентної політики
Київського національного торговельно-економічного університету***ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ
НА РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ****THE PRIORITIES OF COMPETITION DEVELOPMENT
ON THE CONSULTING SERVICES MARKET OF UKRAINE****АНОТАЦІЯ**

Стаття присвячена визначенню пріоритетів розвитку конкуренції на ринку консалтингових послуг України. Обґрунтовано необхідність ситуативного та системного підходів до оцінки ринкового середовища. Розглянуто напрями поглиблення аналізу конкуренції у контексті структурних, поведінкових та функціональних характеристик.

Ключові слова: пріоритет, аналіз ринкового середовища, конкуренція, консалтингова послуга, агрегований індекс конкуренції, комплексний коефіцієнт привабливості ринку, показник розвитку ринкової конкуренції.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена определению приоритетов развития конкуренции на рынке консалтинговых услуг Украины. Обоснована необходимость ситуационного и системного подходов к оценке рыночной среды. Рассмотрены направления углубления анализа конкуренции в контексте структурных, поведенческих и функциональных характеристик.

Ключевые слова: приоритет, анализ рыночной среды, конкуренция, консалтинговая услуга, агрегированный индекс конкуренции, комплексный коэффициент привлекательности рынка, показатель развития рыночной конкуренции.

ANNOTATION

This paper is devoted to defining the priorities of competition in the market of consulting services in Ukraine. Were substantiated the necessity of situational and systemic approaches to the assessment of the market environment. Considered directions deepen the analysis of competition in the context of structural, behavioral and functional characteristics.

Keywords: priority, analysis of the market environment, competition, consulting services, aggregated competition index, complex coefficient of market attractiveness, index of competition development.

Постановка проблеми. У процесі пошуку шляхів пристосування до нових умов діяльності вітчизняні компанії все частіше звертаються за допомогою до професійних консультантів. Це активізує ринок консалтингових послуг України та сприяє підвищенню його ролі в економічному житті країни. Консалтинг є інструментом вирішення управлінських проблем. Питання розвитку конкуренції на вітчизняному ринку консалтингових послуг є актуальним у сучасних умовах. Конкуренція у цьому випадку розглядається як найбільш ефективна форма організації ринкових відносин, тому її розвиток сприяє підвищенню ефективності функціонування досліджуваного ринку та забезпечує найбільш повне задоволення потреб споживача. Необхідність захисту інтересів споживача ставить перед дослідниками завдання визначення пріоритетів розвитку конкуренції на ринку кон-

салтингових послуг України та формулювання на цій основі напрямів реалізації конкурентної політики на досліджуваному ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фундаментальною основою проведеного дослідження стали праці таких зарубіжних вчених, як: Дж. М. Кларк, Т. Клейнер, І. Кірцнер, Дж. Коммонс, Я. Корнаї, Ф. Котлер, А. Пігу, М. Портер, Дж. Робінсон, Г. Хотелінг, Е. Чемберлін, А. Чендлер, Ф. Шерер, Й. Шумпетер, А. Янг та ін., а також вітчизняних науковців: А. Герасименко, О. Гриценко, В. Лагутіна, Д. Лук'яненко, О. Марченко, С. Мочерного, В. Оніщенко, П. Островерха, В. Романенка, Ю. Уманціва, О. Ястремського та інших. Управлінське консультування як важливу сферу економічного життя досліджували такі вчені, як: Е. Бейч, П. Блок, М. Зільберман, М. Кубр, Л. Кухлен, К. Левін, Г. Ліппіт, Р. Ліппіт, Д. Майстр, К. Макхем, Ф. Стилле, Ф. Уікхем та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. До проблем, які вимагають подальших досліджень, належать концептуальні засади аналізу процесів конкурентної боротьби на ринку консалтингових послуг України, подальшого поглиблення вимагають визначення та формулювання напрямів розвитку конкуренції на ринку консалтингових послуг України.

Метою роботи визначення пріоритетів розвитку конкуренції на ринку консалтингових послуг України

Виклад основного матеріалу дослідження. Обґрунтування пріоритетів розвитку ринку консалтингових послуг України вимагає розуміння самого поняття «пріоритети розвитку». На думку автора, розвиток конкуренції на ринку консалтингових послуг України може бути дефініювано як незворотний, закономірний, адекватний ринковій ситуації процес переходу відносин між учасниками ринку на якісно новий, вищий рівень взаємодії в умовах значної диференціації послуг, що сприяє зменшенню негативного впливу монополізації ринку. Визначення розвитку конкуренції на ринку ґрунтується одночасно на системному та ситуаційному підходах. Необхідність застосування системного підходу викликана прагненням охопити в найбільш повній мірі всі складові та

чинники, що визначають розвиток конкуренції як процесу. У той же час потрібно враховувати, що поведінка об'єкта дослідження визначається умовами його існування, тому доцільним є застосування саме ситуаційного підходу, що дозволить проаналізувати перспективи подальшого розвитку конкуренції в залежності від змін оточуючого ринкового середовища.

Під пріоритетами розвитку конкуренції на ринку консалтингових послуг України, на наш погляд, слід розуміти такі характеристики зміни динаміки ринкової конкуренції, перевага яких над іншими визначається тим, що їх вибір сприятиме формуванню ефективної організації відносин учасників ринку та слугуватиме досягненню якісно нового, вищого рівня взаємодії суб'єктів господарювання в умовах значної диференціації послуг, що призведе до зменшення негативного впливу монополізації ринку. Сучасна наука виділяє три підходи до розуміння конкуренції: структурний, поведінковий та функціональний. У зв'язку з цим доцільно згадати введені Дж.М. Кларком [1, с. 241-256] поняття «працюючої конкуренції», коли наявні відхилення від моделі досконалої конкуренції не є настільки критичними, щоб суттєво знизити результативність конкурентної боротьби. По суті, поняття «працююча конкуренція» зіставне з поняттям ефективного функціонування ринку в контексті задоволення потреб учасників ринкових відносин. Узагальнивши напрацювання Дж. М. Кларка та його послідовників С. Сосник [2, с. 380-423] запропонував критерії працюючої конкуренції. Дослідником було виокремлено три блоки критеріїв: структурний, поведінковий та функціональний. Розглянемо наведені блоки більш детально. До характеристик структурного блоку С. Сосник відносить значну кількість учасників ринку, зниження ринкових бар'єрів, помірну вертикальну диференціацію товарів, що чутлива до динаміки цін; поведінкового – умову цінової незалежності (жоден учасник ринку не впевнений в тому, його цінова ініціатива буде прийнята рештою компаній), умову недоцільності змови, умову мінімізації кількості випадків недобросовісної конкуренції, умову зменшення негативного впливу інформаційної асиметрії, умову зниження рівня цінової дискримінації; функціонального – раціональну маркетингову діяльність, задоволення потреб споживача, наявність інвестицій у розвиток бізнесу, інноваційну діяльність.

Для сучасної економічної науки дискусійним залишається питання, які з характеристик є найбільш вагомими і показовими, тобто постає проблема визначення пріоритетів розвитку конкуренції. Так, дослідження, проведене С. Коксом [3, с. 199-214], показало, що, з погляду науковців, досить суттєвими є рівень цін і низькі витрати на рекламу, тоді як серед підприємців переважає думка про позитивний вплив приросту витрат на рекламу, а загалом найбільш важливою характеристикою визна-

чено ступінь розвитку науково-технічного прогресу.

Кожен із трьох блоків характеристик можна оцінити за допомогою математичних методів. Розглянемо структурний блок, що враховує кількість компаній, рівень бар'єрів та ступінь диференціації тощо. Рівень розвитку структури ринку визначає наскільки ринок є привабливим для потенційних учасників. Тому структурний блок, на наш погляд, можна оцінити з погляду ринкової привабливості. Під привабливістю в даному дослідженні слід розуміти бажання тієї чи іншої фірми працювати ринку. Привабливість досліджуваного ринку формується під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників. Серед факторів привабливості можна визначити такі, як темпи росту обсягів ринку, бар'єри входу на ринок, правові обмеження тощо [4, с. 62-67]. На наш погляд, коефіцієнт привабливості ринку *CMA* (Coefficient of Market Attractiveness) ринку дозволить урахувати сукупний вплив всіх обраних факторів:

$$CMA = \frac{\sum_{i=1}^m FMA_i}{m}, \text{ при } 0 \leq FMA_i \leq 1, \quad (1)$$

де *CMA* – загальний коефіцієнт привабливості ринку;

FMA_i – значення *i*-го фактору щодо привабливості ринку, при $0 \leq i \leq m$;

m – кількість факторів в дослідженні.

Запропонований нами коефіцієнт привабливості ринку (1) змінюється від 0 до 1 і має такі межі: $0 \leq CMA \leq 0,3$ – ринок з низькою привабливістю; $0,3 \leq CMA \leq 0,4$ – середня привабливість ринку; $0,4 \leq CMA \leq 0,5$ – привабливий ринок; $0,5 \leq CMA \leq 1$ – високий ступінь привабливості ринку [4, с. 62-67].

Таблиця 1
Результати розрахунку
коефіцієнта привабливості ринку
консалтингових послуг України

Фактори	<i>FMA_i</i>	<i>CMA</i>
Темпи зростання ринку	1,2	0,51
Темпи зростання цін на продукцію	0,4	
Стан конкуренції	0,2	
Бар'єри входу на ринок (бали)	0	
Правові обмеження (бали)	0	
Сегментування ринку (кількість сегментів)	0,8	
Темпи приросту кількості учасників ринку	1,01	

Джерело: [4, с. 62-67]

Швидкі темпи зростання ринку, неагресивна політика лідируючих компаній та нестійкість переважної більшості фірм на ринку консалтингових послуг України чинять загалом позитивний вплив на розвиток конкуренції. Враховуючи попередні дослідження та застосовуючи метод експертних оцінок, отримуємо *CMA*=0,51, тобто ринок привабливий [4, с. 62-67].

Аналіз поведінкового блоку в контексті розвитку конкуренції, на наш погляд, доцільно проводити за трьома напрямками: вплив консалтингових компаній на конкуренцію, імовірність змови та рівномірність розподілу ринкових часток. Серед показників, які дозволяють здійснити зазначений аналіз – індекс Ханна-Кея [5, с. 311-316], індекс Хауса та U-індекс [6, с. 43]. Індекс Ханна-Кея дозволяє визначити, великі чи малі компанії чинять визначальний вплив на ринку. Очевидно, що передумови для розвитку конкуренції створює переважаючий вплив саме малих компаній, оскільки для того, щоб цей вплив був дійсно суттєвим, кількість компаній має бути досить високою, що свідчить на користь конкуренції. В основі індексу Хауса лежить урахування показника β – це коефіцієнт, що знаходиться у зворотній залежності від кількості змов на ринку, тобто його наближення до 1 свідчить про низьку імовірність змови на ринку. U-індекс – досить цікавий показник, який дозволяє встановити, що саме справляє більш суттєвий вплив на конкуренцію – кількість компаній чи рівномірність розподілу їх часток. Проаналізувати поведінковий критерій можна за допомогою запропонованого автором індексу оцінки рівня розвитку ринкової конкуренції АСІ [7, с. 29-36]:

$$ACI = \frac{1}{\sqrt{\prod_{i=1}^n k_i}}, \text{ при } 0 \leq k_i \leq 1, \quad (2)$$

де АСІ – (aggregate competition index) агрегований індекс оцінки рівня розвитку конкуренції на ринку, його нижня межа зміни визначається тим, що для розрахунку комплексного індексу в знаменнику формули обираються нормалізовані показники ринкової конкуренції, значення яких менше одиниці: $1 \leq ACI \leq \infty$;

n – кількість показників оцінки рівня розвитку конкуренції;

k_i – нормалізоване значення i -го показника.

Чим вищим є значення індексу (2), тим вищим є рівень конкуренції на ринку. Описані

вище методи оцінки ринкової конкуренції дають змогу проаналізувати комплексно об'єкт дослідження. Доповнення існуючого інструментарію запропонованим нами підходом до аналізу конкуренції у розрізі описаних вище рівнів та розрахунком АСІ забезпечить повніше та ґрунтовніше дослідження процесів розвитку конкуренції на ринку [7, с. 29-36].

Характеристики функціонального блоку в цьому дослідженні оцінювались на основі динаміки державних витрат на проведення наукових досліджень та співвідношення темпів приросту консалтингових компаній до темпів приросту обсягів ринку. Стимулювання НТП обрано в ролі оціночного критерію з огляду на те, що знання є фундаментальним базисом консалтингової діяльності, тому динаміка частки витрат на наукові розробки в обсязі ВВП характеризує умови, в яких функціонують консалтингові компанії. Очевидно, що якщо держава приділяє належну увагу розвитку наукового потенціалу, це створює передумови для формування «економіки знань». Тобто чим більшою буде частка державних витрат на стимулювання НТП, тим сприятливішими будуть умови для розвитку консалтингу, в основі якого лежать саме знання. Співвідношення приростів кількості компаній та обсягів ринку є показовим, оскільки ситуація, коли темпи приросту учасників ринку перевищують приріст обсягів ринку створює сприятливі умови для розвитку конкуренції.

Далі нами зроблено спробу врахувати вплив функціонального, поведінкового та структурного критерію на розвиток конкуренції. З цією метою пропонуємо застосовувати методи комплексної оцінки. В якості показників, що ілюструють приріст конкуренції, на наш погляд, доцільно взяти приріст кількості консалтингових компаній (T_n) та приріст індексу оцінки рівня розвитку ринкової конкуренції (T_{ACI}), динаміку розвитку наукового потенціалу (T_s). Показниками, що відображають стримуючі чин-

Таблиця 2

Результати розрахунку Індексу розвитку конкуренції для ринку консалтингових послуг України

Роки	ТСМА	ТАСІ	Tq	Tn	TG	ICD
1999	1,03	1,2	1,05	1,2	1,694545	0,785747
2000	1,02904	1,283265	1,05	1,2	2,25	0,633419
2001	1,032258	1,23391	1,102092	1,25	0,75	1,807698
2002	1,027344	0,944416	1,090805	1,21	0,769547	1,325106
2003	1,030418	0,964637	1,110276	1,148	1,144385	0,845843
2004	1,02952	0,813066	1,14732	1,13	1,420561	0,547552
2005	1,032258	1,120219	1,257976	1,15	1,154605	0,859224
2006	1,024306	1,156939	1,798505	1,09	0,957265	0,715095
2007	1,020339	0,572785	2,011835	1,09	1,098214	0,276945
2008	1,0299	1,34906	2,10947	1,04	0,934959	0,690722
2009	1,029032	1,181224	1,055615	0,98	1,33913	0,795795
2010	1,021944	0,769941	1,2	0,95	1,069264	0,557812
2011	1,027607	1,079279	1,233494	1,0127	1,016194	0,848542
2012	1,029851	1,151626	1,148859	1,0767	1,003984	1,043851
2013	1,041408	1,258065	1,078124	1,0222	1,015873	1,127483

Джерело: розраховано автором

ники розвитку конкуренції, є приріст обсягів реалізації (Tq), приріст привабливості ринку (T_{CMA}) та приріст нерівномірності ринкових часток (Tg) (з цією метою було використано зміну значення індексу Джині). Розроблений інтегральний показник розвитку конкуренції має вигляд:

$$ICD (\text{index of competition development}) = \frac{Tn * T_{ACI} * T_s}{Tq * T_{CMA} * Tg} \quad (3)$$

Таким чином, у випадку, якщо розрахунки за формулою (3) нададуть результат вище 1, то чинники-стимулятори конкуренції є визначальними на ринку. Отже, при $ICD > 1$ спостерігаємо якісний розвиток конкуренції. Рисунок 1 ілюструє динаміку показника. Показник змінюється в межах $0 \leq ICD \leq \infty$. Як бачимо з рисунка 1, якісний розвиток конкуренції спостерігався у 2001 році та після 2012 року.

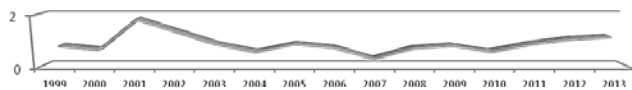

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника розвитку конкуренції на ринку консалтингових послуг України

З метою встановлення, характеристики якого саме блоку – структурного, поведінкового чи функціонального є найбільш впливовими для розвитку ринкової конкуренції, проведемо кореляційно-регресійний аналіз. В якості залежної змінної візьмемо запропонований вище інтегральний показник розвитку конкуренції (ICD), а в якості незалежних змінних – наведені вище характеристики зазначених блоків:

структурного (Struc), поведінкового (Bihev) та функціонального (Funct). В результаті проведеного аналізу одержана наступна модель:

$$ICD = 1,27 + 8,32 \text{Struc} + 0,83 \text{Bihev} + 0,81 \text{Funct} \quad (4)$$

Як бачимо з формули (4), отримані вагові коефіцієнти свідчать на користь того, що найбільш впливовими є характеристики структурного блоку. У таблиці 3 проілюстровано результати перевірки моделі на адекватність.

Нагадаємо, що до них, за С. Сосником, доцільно віднести кількість учасників ринку, ринкові бар'єри та вертикальну диференціацію послуг. Виходячи з цього, ми можемо визначити пріоритети розвитку конкуренції на ринку консалтингових послуг України. З боку держави вплив на структурний блок визначається через формування структурних елементів ринку, що включає моніторинг ринку, розробку стандартів якості послуг, зниження адміністративних бар'єрів та стимулювання попиту на консалтингові послуги. Стимулювання попиту передбачає залучення консалтингу як інструменту вирішення управлінських проблем державних підприємств, установ та організацій. Еволюція структури ринку забезпечується ринковими регуляторами, зокрема, впливом інституту довіри, сегментації ринку, диференціації послуг тощо.

Рисунок 2 ілюструє схему розвитку конкуренції на ринку консалтингових послуг України.

Розвиток конкуренції – це багатогранне явище, що з одного боку виникає внаслідок еволюції ринкової системи, а з іншого – є результатом цілеспрямованої діяльності держави. Суцільні лінії на рисунку 2 відображають ієрархічну залежність елементів, а пунктирні – взаємоза-

Таблиця 3

Результати перевірки на адекватність моделі впливу характеристик структурного, поведінкового та функціонального блоків на розвиток ринкової конкуренції

Роки	ICD	Блоки характеристик			Коефіцієнт кореляції	Коефіцієнт кореляції	Середньоквадр. помилка
		Структурний	Поведінковий	Функціональний			
		Ln (TCMA)	Ln(TACI); Ln(TG)	Ln (Tn); Ln (Tq); Ln(Ts)			
		Struc	Bihev	Funct			
1999	0,75	-0,03	-0,35	0,09	0,91	0,96	0,12
2000	0,61	-0,03	-0,56	0,09			
2001	1,73	-0,03	0,50	0,08			
2002	1,33	-0,03	0,20	0,10			
2003	0,94	-0,03	-0,17	0,14			
2004	0,53	-0,03	-0,56	-0,06			
2005	0,79	-0,03	-0,03	-0,18			
2006	0,64	-0,02	0,19	-0,61			
2007	0,26	-0,02	-0,65	-0,67			
2008	0,67	-0,03	0,37	-0,74			
2009	0,84	-0,03	-0,13	-0,02			
2010	0,53	-0,02	-0,33	-0,29			
2011	0,74	-0,03	0,06	-0,33			
2012	1,06	-0,03	0,14	-0,05			
2013	1,14	-0,04	0,21	-0,04			

Джерело: розраховано автором

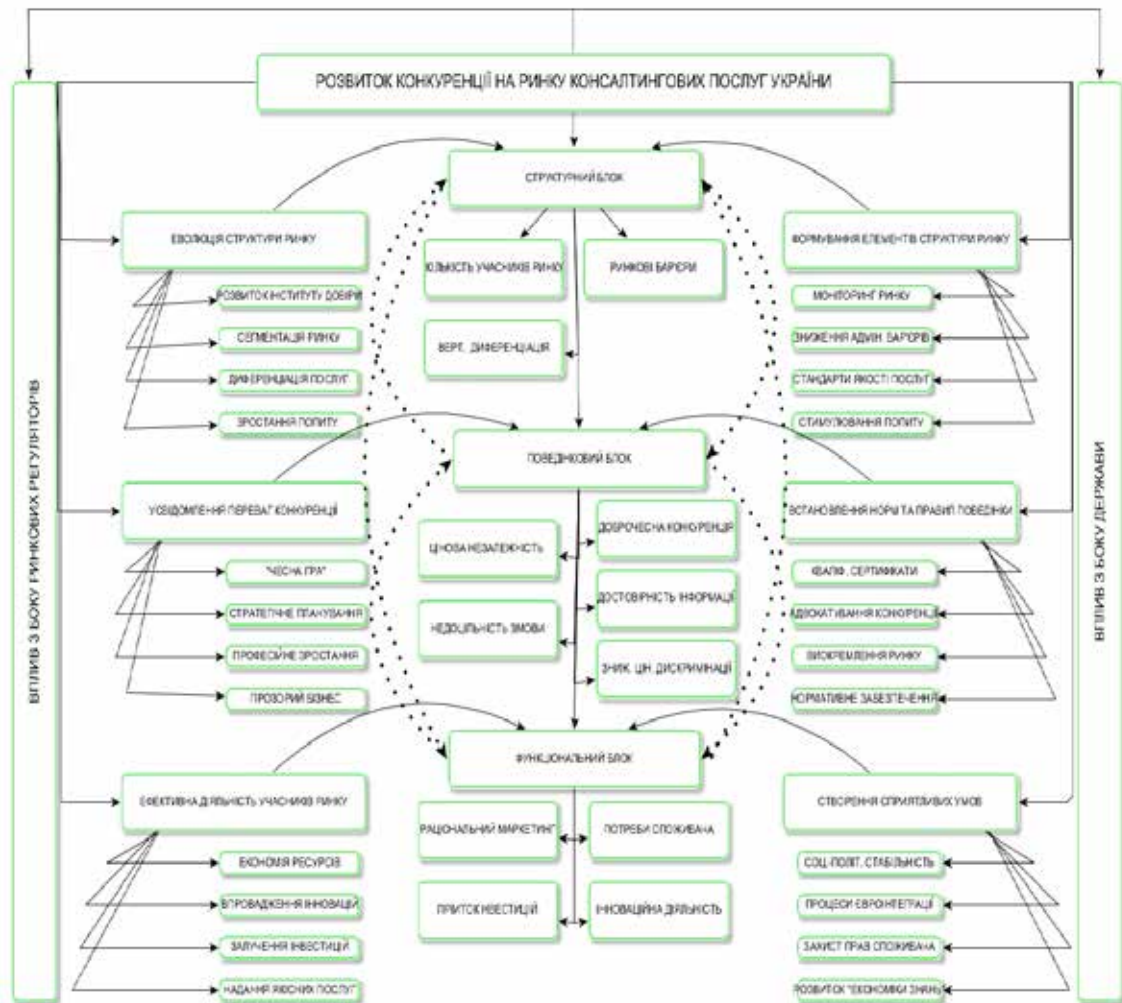

Рис. 2. Схема розвитку конкуренції на ринку консалтингових послуг України

Джерело: розроблено автором

лежність між трьома блоками критеріїв: структурним, поведінковим та функціональним. Аналізуючи узагальнену схему розвитку конкуренції на ринку консалтингових послуг України, наведену на рисунку 2, слід зазначити, що вплив ринкових регуляторів здійснюється через еволюцію структури ринку, усвідомлення переваг конкуренції та ефективну діяльність учасників ринку. Якщо розглядати стимулювання розвитку конкуренції з боку ринкових регуляторів, доцільно відзначити, що цей процес вимагає певного рівня розвитку ринкових відносин, коли учасники ринку усвідомлюють роль та значення конкуренції, а вигоди, які вони можуть отримати в разі ведення конкурентної боротьби є вищими, ніж вигоди, які вони отримують у випадку змови. Діяльність держави по суті повинна зводитися до того, щоб забезпечити збереження тенденцій до подальшого розвитку конкуренції та сприяти подальшому загостренню цієї боротьби, адже в результаті такого суперництва виграє споживач, який має можливість обрати ту послугу, що в найбільш повній мірі відповідає його уявленням про якісний консалтинг. Вплив держави проявляється

через формування елементів структури ринку, встановлення норм та правил поведінки та створення сприятливих ринкових умов.

По суті, ці групи характеристик є взаємодоповнюючими та взаємообумовлюючими. Так, структура ринку з одного боку визначає, а з іншого – визначається поведінкою його учасників, рівень сформованості структури ринку є основоположним чинником формування системи взаємозв'язків та функціональної взаємодії суб'єктів ринку, впровадження інновацій є чинником розвитку конкуренції, підвищення ефективності самого ринку та його інвестиційної привабливості, формування дієвої ринкової інфраструктури, але в той же час необхідною умовою здійснення інноваційної діяльності є наявність інвестицій та відповідний рівень розвитку ринкової структури тощо. Таким чином, лише комплексна взаємодія структурних, поведінкових та функціональних чинників здатна забезпечити наявність «працюючої» конкуренції та створити сприятливі умови для її подальшого розвитку.

Як згадувалося вище, за основу в дослідженні взято критерії «працюючої» конкуренції,

об'єднані у три окремі блоки: структурний, поведінковий та функціональний. Розглянемо вплив державних та ринкових регуляторів на розвиток конкуренції на досліджуваному ринку в розрізі наведених характеристик. Структурний блок визначається закономірною еволюцією структури ринку, але в той же час держава безпосередньо впливає на цю структуру. Проведене нами у попередньому розділі дослідження доводить, що еволюція структури ринку консалтингових послуг відбувається за рахунок розвитку інституту довіри, що сприяє зростанню якості послуг, зменшенню горизонтальної та підвищенню вертикальної диференціації. Крім того, на структуру ринку позитивно впливає зростання попиту на консалтингові послуги, адже приріст попиту стимулює розширення ринку та приріст кількості консалтингових компаній. Сегментація ринку викликана високим ступенем диференціації послуг і сприяє підвищенню привабливості ринку, а отже створює умови для зростання кількості його учасників. З боку держави необхідним є забезпечення якомога нижчого рівня адміністративних бар'єрів, періодичний моніторинг ринку, зменшення бюрократизації процесів видачі дозволів, розробка та впровадження стандартів якості консалтингових послуг, а також удосконалення нормативно-правової бази, що є основою державного регулювання ринку. Крім того, важливим аспектом державного впливу є стимулювання попиту на консалтингові послуги шляхом залучення консалтингових компаній до розробки державних програм, популяризації консалтингу як інструменту вирішення управлінських проблем державних підприємств, установ та організацій тощо.

Розглядаючи поведінковий блок у контексті впливу на нього ринкових регуляторів, слід відзначити, що усвідомлення переваг конкуренції у першу чергу впливає на поведінку консалтингових компаній. Реалізація стратегічних цілей консалтингової компанії вимагає чіткого бачення перспектив розвитку її взаємовідносин зі споживачем та іншими компаніями. Не останню роль тут відіграє інститут довіри, про який вже згадувалося вище. Консалтингова компанія, яка прагне, щонайменше, втримати свою ринкову позицію, повинна розглядати кошти, витрачені на підвищення власної репутації та дотримання правил «чесної гри» (під «чесною грою» слід розуміти добросовісну конкуренцію), як довготермінову інвестицію в розвиток бізнесу. Суттєвою проблемою в процесі взаємодії продавців та споживачів консалтингових послуг є інформаційна асиметрія. Це явище є характерною рисою практично будь-яких економічних взаємовідносин, оскільки при укладенні угоди про співпрацю жодна зі сторін не володіє абсолютно повною інформацією одне про одного. Інформація як товар повинна мати низку специфічних властивостей: результативність: отримання інформації супроводжується витратами ресурсів,

тому доцільність її придбання визначається співвідношенням граничних витрат, пов'язаних з її пошуком, отриманням, застосуванням тощо та граничного доходу від її використання; надійність: інформація має відповідати реально існуючій дійсності, ґрунтуватися на достовірно відомих фактах; актуальність: інформація не повинна бути застарілою, вона має задовольняти вимоги наявного дослідження; повнота: економічні суб'єкти не в змозі оцінити весь обсяг доступної інформації. При цьому певна частина сукупної інформації втрачається. Нематеріальність інформації ускладнює своєчасну оцінку перерахованих властивостей. Якщо інформація не володіє в належній мірі хоча б однією з них, це призводить до її викривлення або асиметрії. Для ринку консалтингових послуг це питання є актуальним, оскільки, по суті, враховуючи неуречевленість послуги та її унікальність як товару на ринку монополістичної конкуренції, лише продавець достовірно знає яку саме послугу він реалізує на ринку.

Вплив держави на характеристики поведінкового блоку полягає у встановленні норм та правил поведінки, інакше кажучи, у формалізації інституційного середовища ринку. Так, необхідною умовою підтримки добросовісної конкуренції, зменшення негативного впливу асиметричної інформації є адвокатування конкуренції, регламентація та упорядкування консалтингової діяльності шляхом удосконалення державного регулювання, розробки системи кваліфікаційних сертифікатів тощо. Держава має сприяти тому, щоб товарні межі ринку консалтингових послуг прослідковувалися чіткіше, особливо в контексті євроінтеграційних процесів, які спостерігаються останнім часом в економіці України. Змішування консалтингових та аудиторських послуг суперечить існуючій практиці більшості країн ЄС. Ці послуги є абсолютно різними за своїм змістом і не можуть розглядатися як взаємозамінні.

Функціональний блок визначається ефективною діяльністю учасників ринку та створенням сприятливого ринкового середовища з боку держави. Під ефективною діяльністю учасників ринку слід розуміти таку, яка приносить позитивний результат у вигляді приросту інвестицій, росту обсягів ринку тощо та реалізується через впровадження інновацій, економію ресурсів, стимулювання інтелектуальних розробок. Роль держави в цьому випадку зводиться до стабілізації соціально-політичного становища, прискорення євроінтеграційних процесів, захисту прав споживача та стимулювання науково-технічного прогресу з метою побудови «економіки знань», адже саме знання є фундаментальною складовою консалтингової діяльності.

Висновки. Таким чином, виокремлення пріоритетів розвитку конкуренції на ринку консалтингових послуг має на меті обґрунтування процесу розвитку ринкової конкуренції та розуміння його сутності, а також дозволяє визна-

чити принципи й фундаментальні основи існування, умови та причини динаміки ринкових процесів, поглибити теоретичні основи розвитку конкуренції для вирішення практичних проблем, що знижують ефективність функціонування досліджуваного ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Clark J.M. Towards a Concept of Workable Competition / J.M.Clark // American Economic Review. – 1940. – Vol. 30. – P. 241-256.
2. Sosnick S.A Critique of Concepts of Workable Competition [Електронний ресурс] / S. Sosnick // The Quarterly Journal of Economics (1958). – Vol. 72(3). – P. 380-423. – Режим доступу : <http://qje.oxfordjournals.org/content/72/3/380.full.pdf>. – Назва з екрана.
3. Cox R. S. An Industrial Performance Evaluation Experiment [Електронний ресурс] / S. R.Cox The Journal of Industrial Economics. – Vol. 22. – № 3. – P. 199-214. – Режим доступу : <http://www.jstor.org>, для доступу до інформ. ресурсів необхідна авторизація. – Назва з екрана.
4. Гриценко О.Г. Оцінка привабливості ринку консалтингових послуг України на основі факторного аналізу / О.Г. Гриценко, Ю.А. Рак // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць : у 3-х т. / ПДТУ. – Маріуполь, 2013. – Вип. 1, Т. 1. – С. 62-67.
5. Rubio Bajo O. Inequality foundations of concentration measures: an application to the Hannah-Kay indices Power [Електронний ресурс] / O. Bajo Rubio, R. Salas // Spanish Economic Review. – Vol. 4, n° 4, 2002. – P. 311-316. – Режим доступу : www.jstor.org, для доступу до інформ. ресурсів необхідна авторизація. – Назва з екрана.
6. Bikker J. A Measures of Competition and Concentration in the Banking Industry: a Revue of the Literature [Електронний ресурс] / J. A. Bikker, K. Haaf // Economic and Financial Modeling. – Summer, 2002. – 46 p. – Режим доступу : http://www.researchgate.net/publication/4810038_Measures_of_competition_and_concentration_in_the_banking_industry_a_review_of_the_literature/file/60b7d52af2e658d68a.pdf. – Назва з екрана.
7. Гриценко О.Г. Оцінка рівня розвитку ринкової конкуренції / О.Г. Гриценко, Ю.А. Рак // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – № 1. – 2012. – С. 29-36.